

8. Számodra mi vagy ki a város középpontja?

A város középpontjában áll a gyerekkorom, és persze élnek a szüleim. Nincs olyan pont Fogarason, amelyhez ne fűznének jó vagy kétes emlékek. Az utóbbi években külön elégtételt jelentett számomra a kevésbé ismert helyi személyiségek életének a kutatása, életkörülményeinek feltárása, például a Bicsérdy Béláé. Angolul is közöltem a tanulmányt, aránylag jó visszhangja volt, és nagyon élveztem, amikor egy óceánon túli visszajelzést kaptam egy odaszakadt fogarasi hölgytől, hogy ő bár egész életében hallott erről a „tételről”, de csak most értette meg, hogy mivel eszik és isszák.

9. Mit szeretnél átélni a városod eddigi történetéből, illetve mit nem?

Kétféle fogarasi létezik: aki elhagyja a várost, és aki nem. Én úgy döntöttem, szüleim teljes beleegyezésével, hogy nem térek vissza. Szentül hiszem, hogy karrierem egytized részét sem tudtam volna teljesíteni, ha visszatérek. Ez egy racionális, jól megfontolt lépés volt, és hálás vagyok a sorsnak, hogy a szüleim nem gyakoroltak rám semmiféle nosztalgiázó, visszatartó nyomást. Ennek következtében szabadon szerethettem Fogarast, bárhol is voltam: Kolozsváron, Oxfordban, New Yorkban vagy éppenséggel egy indiai egyetemen.

10. Melyik az a hely, amit soha senkinek nem mutatnál meg?

Sajnálom, hogy kénytelen voltam eladni nagyszüleim romokban álló házat. Szép palotácskát húztak fel a helyébe, de teljesítették a kérésemet, és nem vágták ki a gazdag, korán termő szőlőt. Oda nem szeretek kijárni, túl idegennek tűnik, mert részben én ültettem. De örvendek, hogy élvezik a borát: valami mégis megmaradt belőlünk.

GYERGYÓSZENTMIKLÓS – GHEORGHENI – NIKLASMART

Haverinen-Varga Katalin

A SVÁJCI BOLT

A legkülönfélébb dolgoktól félttem már életemben. Gyomortükrözéstől. Német–román szimultánfordítás-vizsgától. A szembejövő autó sofőrjétől. Mégis, ha az én legmaradandóbb félelem-élményemet akarom elmesélni,

akkor harminc évet kell visszarepülnöm az időben, egy őszi szombat reggelre, Gyergyóban.

Édesanyámmal reggeli körútra indultunk Gyergyószentmiklós Bucsin negyed nevű mikrokozmoszába. Első utunk a 18-as tömbház pékség-cukrászdájába vezetett. Amíg ő vásárolt, én a bent kávézó két elegáns öregasszonyt néztem. Csak úgy hívtuk őket: a dámák. Nagy, lógó aranyfülbevalójuk volt, vörösre rúszozott ajkuk, a hajuk olyan magasra volt tupírozva, hogy az alacsony bőrszékeken ülve is magasabbak voltak, mint én. Románul beszéltek, és lassú, kimért mozdulatokkal ették a szép, fehér habos rolót. Mi csak barna kenyérért jöttünk. Még meleg volt, kértem, törhessek a sarkából. Egyik kezemmel a darab kenyeret, másikkal édesanyám kezét fogtam, ő megszorította, így jelezte mindig, ha köszönni kellett. Csokolom, mondtam hangosan, és szippantottam még egy mélyet a pékség-cukrászda édesvaníliás illatából. A súlyos vasajtó nagyot csattant mögöttünk, ahogy kiléptünk a Bucsin negyed szombat reggeli forgatagába.

Sütött még a nap, de ereje nem volt már. *Tudod, hogy a Sugárúton mindig fúj a szél*, mondta még otthon édesanyám, amikor rám szólt, hogy húzzak harisnyát. Örültem, hogy szót fogadtam. A sugárúti szél mindegyre bebújt a fűsszabadidőruhám alá, felfújta, mint egy nagy lila lufit, és összeborzolta a hajamat, megsemmisítve félórányi keserves munkánkat. Az utcán mindenki harcolt a széllal. Az emberek előredőlve közlekedtek, siettek, cipeltek valami nehezettel, csak bólintva köszöntek egymásnak. A szemközti buszmegállóból épp indulásra készült Gyergyót a környező falvakkal összekötő körjárat. Egy négytagú család szaladt a busz felé, már amennyire a telepakolt szatyrok engedték, kapkodták a levegőt, kiabáltak, de már késő volt. A busz elment, mire a férfi földhöz vágta a raffiatáskát, és, ahogy a torkán kifért, utána ordította, hogy *a szemed világa, te csemer*.

A 18-as blokk sarkán egy kontyos nővel találkoztunk, megálltunk. Nem szerettem, ha szombat délelőtt ismerőssel találkoztunk a városban, mert olyankor nagyon sokáig tartott, amíg ismét elindultunk. Hogy elússem az időt, a járda repedéseit figyeltem, merre szaladnak, milyen alakúak. Apró lábnyomokra lettem figyelmes a betonban, kíváncsi lettem. Felnőtt vagy gyermek lábnyomát őrzi a Bucsin negyed betonja? Akárki is volt az, miért ment bele? Nem látta, hogy a beton még friss? Netán kergették? Ahogy így elmélkedtem, az úton elhaladt két lovas szekér, cigányok ültek rajta. Csak később tudtam meg, hogy ők romák. Egy sörös flakont adtak körbe egymásnak, hangosak voltak, ittak, kacagtak. Kicsit közelebb húzódtam édesanyámhoz. Most én szorítottam meg a kezét, ami azt jelentette, hogy men-

jünk már. Nyitogattam a hosszú, fehér kabátját, bent meleg volt, elbújtam benne. Édesanyám értette az egyezményes jelünket. Bár az ismerős nő még csevegett volna, végül azt mondta neki, hogy mi most megyünk, *szétnézünk a Svájci boltban*. A nő még annyit kérdezett, hogy láttuk-e, hogy megdrágult a túró. Láttuk, fogta rövidre édesanyám, és elköszöntünk.

A Svájci bolt csak alig pár lépésre volt a betonba ragadt apró lábnyomoktól. Ez egy turkáló volt, ahová többnyire Svájcból hoztak jó minőségű dolgokat, görkorcsolyát, hálósákat, cipőt, ruhát. A Svájci maga volt a mennyország. Annyira felkapott turkáló volt, hogy hely hiányában a vezetőség úgy döntött, csak azt engedik be, akinek aznap születésnapja van. Édesanyám határozott mozdulatokkal kopogtatta meg a hatalmas üvegajtót. Mögötte megjelent egy nő, édesanyám megmutatta a személyazonossági igazolványát. A nő leolvasta, szeptember tíz, igen, az ma van, és a kinti boldond szelet egyszerre felváltotta a radiátor kellemes melege, csend lett.

Ameddig a szem ellátott, mindenhol ruhák voltak, a pulton, nagy dobozokban és öt-hat sor állványon. Az egyik szeparéban cipők sorakoztak. A polcokon hatalmas szürke pokrócok és sötétzöld hálósákok várták, hogy valaki hazavigye őket, és beléjük bújjon egy hűvös nyári estén. Ezeket valamikor svájci emberek használták, gondoltam, és ettől minden sokkal értékesebb lett a szememben. Az itt dolgozó két nő csak suttogva beszélgetett. Szépen kisimították, összefogták a ruhákat, amelyeket a születésnaposok hanyagul szanaszét dobáltak, próbálgatták, véleményezték egymást. *Ez jól áll, igen, ez pont a te színed*. Ha egyikük mellényült, a többiek őszintén elmondták, mit gondolnak. *Ez a zakó nem előnyös, nézd meg, milyen szupulykó, derekadig se ér*. Noha csak annyi kötötte össze őket, hogy ugyanaznap születtek, a Svájciban egyszerre tartózkodó vásárlók félszavakból is értették egymást, adtak egymás szavára, megbíztak egymásban. Mintha a kiválasztottak láthatatlan hálója kötötte volna össze őket.

Én akkor engedtem el édesanyám kezét, amikor megláttam egy nagy dobozt, tele svájci plüssmacikkal. Megbabonázott, vonzott magához ez a színes halom. A neonzöldtől a liláig, éneklős nyusztól a távirányítós kutyáig, minden volt itt. Lassú, kimért mozdulatokkal, egyenként vettem kézbe őket. Mindegyiknek a szemébe néztem, mert egy plüssmacinak az arckifejezése a legfontosabb. Vannak barátságos arcú macik, és vannak semmitmondó macik. És nem mindegy, hogy reggel az ágyban milyen arc néz rám. Alaposan végigtapogattam őket, mennyire puhák, mert vannak keményebb szőrből készült macik is, azokat nem túl jó érzés fogni. Voltak nagyon elhasználtak is, egy svájci gyermek rághatta a szemét, orrát, ezeket félredob-

tam. Kerestem az igazit, de megzavart ez a nagy bőség. Idegességemben az éneklős nyuszi fülét nyomogattam, ettől két dalt énekelt el egymás után. Végül sikerült kiválasztanom egy ártatlan nézésű, rózsaszínű ruhácskás pandamacit. Döntéssel megelégedve álltam fel a szőnyegről, és nyújtottam a kezemet a másik, nagyobb kézéért, amelyet egész délelőtt fogtam. De hiába. Ekkor vettem észre, hogy elveszítettem édesanyámat.

Ekkor, mintha kicsúszott volna a talaj a lábam alól, hirtelen nagyon magasra nőttek a ruhaállványok, az egymás mellett sorakozó, földig érő ballonkabátok teljesen besötétítették a turkálót. A földön szanaszét heverő plüssmacik, amiket nem választottam ki, mind rajtam szórakoztak. Szinte hallottam, ahogy a bent lévők mind arról suttognak, melyik zsákba tesznek bele, és hová visznek engem. Kimelegettem, a szívem a torkomba ugrott, alig kaptam levegőt. Lelapultam és a felakasztott farmernadrágok alól leskelődtem ki, hátha feltűnik az ismerős cipő, oda jön hozzám, magához szorít, és kiszabadít innen. De egyik cipőt sem ismertem fel. Életemben először teljesen egyedül éreztem magam a világban. Anyukám ittfelejtett a Svájciban, gondoltam, és hatalmas bőgés tört ki belőlem.

Amikor kinyitottam a szememet, az egyik turkáló nő állt fölöttem. Egy magas nyakú pulóvert próbálgatott magához, és közben mondta, ne sírj, anyád a szeparéban van, cipőt próbál. Ahogy ezt meghallottam, szaggatottnan bár, de ismét fellélegeztem. Nemsokára édesanyám is megjelent, kezében egy pár fekete félcipővel. *Ne butáskodj, azt hiszed, itt hagynálak, kérdezte, és letörölte a könnyeimet, amiből addigra már elég sok lepotyogott a szőnyegre. Hát tudd meg, hogy soha, semmi pénzért, tette hozzá. A születésnaposok elhalkultak, egy pillanatra egymásra néztek, mosolyogtak, majd csendben folytatták a ruhapróbát. Édesanyám kivette a pandát a kezemből, a cipővel együtt a pulthoz vitte, fizetett. Tíz baniért adtak nejlonzacskót is.*

Harminc évvel az eset után úgy hozta a sors, hogy ugyanabban az épületben lakom, ahol valamikor a gyergyói Svájci bolt működött. Ahányszor elsétálok előtte, mindig eszembe jut az a lila füss szabadidős lány, aki a sírásával megtörte a Svájci bolt csendjét, mert a félelem elhitette vele, hogy őt az édesanyja csak úgy otthagya valahol.